

Любецька «околиця» у XVI-XVIII ст.

Історія українського шляхетства довгий час знаходилась на маргінесі вітчизняної історіографії. Це, між іншим, унеможливило адекватне відтворення минушніх, об'єктивне вивчення процесу державотворення. Поза увагою дослідників залишилось чимало проблем, які ще й досі є білою плямою в історії української аристократії. Зокрема, це стосується замкової або околичної шляхти.

Протягом другої половини XV ст. на терені Подніпров'я, що перебувало у складі Великого князівства Литовського, виникає оборонний ланцюг замків, кожний з яких мав свою «околицю». Тут інтенсивно формується прошарок військовослужбовців, в основному кінних слуг, які утворюють цілі шляхетські «гнізда».¹ Проживаючи у навколишніх селах, замкова шляхта утворювала своєрідну агломерацію, соціальні відносини у якій характеризувались тісними родинними та корпоративними зв'язками. Цілі села складались з дворів-мастностей, власниками яких були представники дрібної шляхти. Вони називали себе «околичною» шляхтою, боярами-шляхтою чи зем'янами і утворювали самостійні тяглові одиниці – «околиці». Між собою зем'яни були пов'язані не лише родством, але і спільними службовими повинностями. Околична шляхта за своїм майновим та правовим становищем поділялась на декілька груп. За частиною замкових слуг було закріплене особисте шляхетство з певними обмеженнями у політичних та майнових правах. Вони утворювали прошарок так званих замкових зем'ян. Другу, як правило, більшу за чисельністю групу становили панщирні або кінні бояри.²

Литовські Статути визнавали «околиці» та «околичних сусідів» як загальнодержавний інститут. Околичні села складались з багатьох родин, що мали спільні родові прізвища. Вони володіли землею лише за умови несення військової служби і користувались деякою частиною шляхетських «вольностей». Сама по собі «околиця» дуже нагадує сільську громаду з широким побутованим звичаєвим права. Усі земельні справи вирішувались самою «околицею». Судебник Казимира 1468 р. вимагав, аби ніхто не надавав притулку «лежням» (бродягам) без відома «сусід околиці». «Околицю» треба було сповіщати в разі виявлення загубленого коня і т.і.³

Ф. Леонтович вважав, що специфічною рисою околичної шляхти було її ставлення до поспільства.⁴ «Околиці» зберігали зв'язки з сусідніми селами, ба навіть утворювали з ними єдині громадські (общинні) одиниці. Не дивно, отож, що у другій половині XVII ст. любецькі зем'яни іноді ототожнювали себе з поспільством. Так, Іван Стецький у продажному запису 1658 р. називає себе

«обивателем і зем'янином любецьким». У запису Кротинської громади 1675 р. трапляється такий вислів: «Ми Кротиниці, Кузьма Антонов і Сидір Яшкович зі всею громадою своїми мужами...».⁵

В «околицях» збирались копи (купи), які вирішували карні та земельні справи як шляхтичів, так і селян.⁶ Литовські Статути навіть закріплювали цей давній звичай. Копи збирали замкові урядники – так звані повітові підкоморі. Впровадж XV – першої половини XVI ст. околичні зем'яни (замкові слуги) підпорядковувались «зверхності замковій»,⁷ але повсякчас намагались вийти з-під юрисдикції місцевих старост та намісників.⁸

Віленський привілей 1565 р. проголосив створення системи виборних повітових сеймиків і регулярних вальних сеймів. Шляхта здобула право «на месцах главнейших поветом... зъездчатися... радити, обмовляти и обмншляти».⁹ Люблянська унія 1569 р. надала зем'янам право участі в шляхетських сеймках, звільнила їх від обов'язків земської військової служби тощо. Реформи та унія 1569 р. призвели до того, що в замковому підпорядкуванні залишились лише ті замкові слуги, котрі не зуміли вийти з-під юрисдикції старост, але вже за Сигізмунда III (1587-1632) відбулося інтенсивне роздавання земель за умови кінної служби у старостинському почті.¹⁰ Боярство, щоб закріпити за собою шляхетські права, почало користуватися польськими гербами або створювати свої власні.

Любецька шляхта неодноразово сперечалася з місцевими старостами. Так, у 1641-1642 рр. її представники отримали охоронні листи від Владислава IV, який підтримав їх у гострому конфлікті з любецьким старостою Мартином Калиновським, котрий обіймав цей уряд у 1638-1643 рр.¹¹

Процес «ошляхетнення» кінних слуг і перетворення їх у зем'ян залишив за ними лише основну повинність – виїзд на війну, а регіональні (специфічно місцеві) служби відмирають або закріплюються за нижчими прошарками боярства, яке програто свою боротьбу із замковою адміністрацією.¹² Любецька шляхта закріплює за собою земельні володіння і здобуває право їх успадкування за умови несення військової служби. Ця традиція зберігалась навіть у другій половині XVII ст., коли українські гетьмани підтверджують права тамтешніх шляхтичів на земельні мастки саме на таких засадах.

Любецьке староство обіймало дві волості – Лоївську (з 1580 р.) на півночі та Любечку на півдні. Площа староства на лівому березі Дніпра, за підрахунками О.Яблоновського, становила приблизно 110 кв. км.¹³ Івентар 1606 р. містив опис Любецького замку: «Замок і містечко Любеч від Дніпра в чотирьох чи п'яти гонах на горі, а озеро в 100 гонах від Дніпра (озеро Болгач – І.К.). передмістя під самою замковою горою, від Брагіна... дорога до замку через міст, на якому взвод на двох цепях (ланцюговий міст – І.К.). В замку ворота і нема-ла вежа в два поверхи, побудована в дві стіни, на низу дуб та інші вежа».¹⁴

Як бачимо, Любецький замок був збудований як класичне середньовічне місто-фортеця. Разом з «околицею» він становив єдиний оборонний комплекс.

Міастки любецької шляхти виходились головним чином на лівому березі Дніпра. На думку О.Яблоновського, уперше роздавання земель любецької шляхти відбулось за часів Ольбрехта Гаштольда (1471-1480), коли були nobilitовані Масловичі, Кисловські, Семаківичі-Злобицькі, Болотовичі та Кувечичі.¹⁴ Так, Масловичі-Злобицькі отримали Шуковську землю, де згодом виникли с.Карольчичі, Семаківичі - Моравельську землю, яка змінює свою назву на Семаківську (с.Семаки), Болотовичі - Заостровський маєток у с.Осоричях, Кувечичі заволоділи Кувечичьким грунтом.¹⁵ Як галав О.Яблоновський, вже за Сигізмунда I Любеч остаточно сформувалася як «українний господарський замок».¹⁶ На жаль, відомі лише посилання на привілей Сигізмунда I (1506-1548). Набагато більше пожалувань відомо з часів Сигізмунда II Августа. Якраз патаці відбуваються земські реформи, і дрібне шляхетство намагається вийти з-під влади старост.

За люстрацією 1571 р. у Любечі було 78 дворів зем'ян та 453 двори міщан. Як міщанство, так і зем'янство займалось землеробством. Міщани виконували різноманітні замкові служби, шляхта «служила одним конем господарську службу». Усього в Любечі патаці було 166 дворів, де проживали 1162 особи. У 1616 р. в Любечі було 276 дімопок, а любецьких бояр «лише 28 коней».¹⁷ У 1628 р. в місті було 60 будинків, з них «убогих» - 40, ремісників - 6, паців - 2. Як бачимо, існувала чітка тенденція скорочення міщанського населення, в тому числі і замкових військовослужбовців. Водночас зростала кількість навколишніх сіл, переважно боярських. Існували села, які безпосередньо належали замку, - Лопатки на Дніпрі, Грабів, Більдуки (Більдуги), Губичі на р.Ворні.¹⁸ У свою чергу, місцевій шляхті належали численні землі, села та хутори, які й утворювали любецьку «околицю».

Одними з перших отримали маєтки у любецькій «околиці» Зарецькі. Фундатором цього роду був Микола Зарецький, якому Сигізмунд I, «упревеликавши клейнотом, шляхетство надав, герб и разные недвижимые имения», Сигізмунд III, «зазнаючи рицарское звание» Зарецького-Зеньковича, підтверджує його шляхетство. Збереглась копія привілею Владислава IV 1641 р., наданого любечанам «на захист їх від образ» з боку старости Мартина Каленовського, серед яких згадуються і Зарецькі-Зеньковичі. Зарецьким належали с.Пушкарі, а за свідченням Г.Милорадовича, і Юшковська земля, грунти Зарецькі та Радугівські, де згодом г'являється с.Радуга, надані Сигізмундом III.¹⁹

Любецькі бояри Данічі отримали привілей від Сигізмунда II Августа та Стефана Баторія, «жалованніє предкам их, обывателям любецким Конраату и Денку Данічам, на утверждение отчизних их земель, в тех привилегиях поименованных». Цей витяг «з книг гродських воєводства Київського» помилково датований 1532 р., тому що любецький «обиватель» Данило Глібович Пірошків, на ім'я якого був зроблений цей запис, жив значно пізніше - у другій половині XVI ст. Відомі ще два записи на його ім'я, датовані 1571 та 1581 рр. Втім, Данічі в насправді були nobilitовані ще за часів Гаштольда, який надав ім с.Бучини.

Якщо більш ретент привілей не зберіглись, то у 1792 р. Данчич в оригіналах представили привілей Владислава IV 1634 і 1642 рр., які підтверджували право на володіння маєтностями та шляхетство. Їх родовим маєтком було с. Данчичі, де в 1795 р. проживали далекі нащадки любецьких бояр.²¹

Родина Бивалкевичів мала привілей Сигізмунда II 1571 р. та Стефана Баторія 1582 р., надані Милку Бивалкевичу, любецькому зем'янину, разом з іншими шляхтичами. За цими привілеями Бивалкевичі отримали грунт Будлянський і с. Кувечичі, де нащадки Бивалкевичів мешкали навіть наприкінці XVIII ст.²²

У привілеях Сигізмунда II та Стефана Баторія серед інших шляхтичів Любецького замку згадувався і Василь Неданчич-Кривошиша, за яким підтверджувались «грунти, в них привелегя поименованыя». Йому ж у 1616 р. був наданий привілей Сигізмунда III, а 1642 р. Семен Неданчич-Кривошиша отримав «оборонний лист» Владислава IV.²³

У 1571 р. Федько Антонович дістав підтвердження своїх прав на Погарнську та Олексіївську землі, де згодом виникає с. Антоновичі, Богун Жоглін - на Гавриловщину, частину Сірховщини, Биковщизну та с. Голків (Галків), Василь Семенович Неданчичський - на Пенезівщину, Демид Карнович - на Сілянський грунт, «Велитець» і Семенич борок.²⁴ Родина Козлевичів отримала частину Газеницької землі (с. Козли) і володіла частиною Неданчичського грунту.²⁵

Окрім королівських пожалувань, любецькі бояри одержували маєтності від місцевих старост. У 1561 р. любецький боярин Мануйл Болотонич, обраний любецьким війтом, отримав частину Мікренського грунту.²⁶ У 1587 р. любецький «державець» Микола Лосатинський надав Семену Болдаковському «право польське» на Рогозькі землі (с. Рогоща). Того ж таки року любецький староста О. Вишневецький надав Костюку Каменецькому «землю бортную, прозываемую Матеев рог». Любецькі бояри Міхнови отримали від старост П. Сапєги, М. Вишневецького і В. Хотимського Малиновську землю з «пашнею Сірховой».²⁷

Сигізмунд III продовжує практику надання земельних володінь. У 1598 р. він затверджує за Михайлом Міхновим Малиновську землю. Дещо раніше, у 1585 р. підтверджують свої володіння Пироцькі і Данчичі.²⁸ У XVI ст. отримали маєток Петрушенки, а на наданій їм Катежинській землі виникає с. Петруші. Розсудевським належали Розсудевська земля і частина Неданчичського грунту.²⁹ Частиною вже згаданої Малиновської землі володіли Сапєги. Вперше вони згадуються у привілеї Сигізмунда III любецькому зем'янину Назару Тарасевичу, де серед інших шляхтичів згадується Павло Сапєга, предок якого буцім-то був «старостою замку Любедкого и каштеляном Киевским».³⁰ Привілей датований 1642 р., тобто часом королювання Владислава IV, тоді як Павло Сапєга займав старостинський уряд Любецького замку у 1565-1580 рр.

За Сигізмунда III отримали свої володіння Гладкі (Гутори або Гутари), яким належала частина с. Листвен.³¹ У 1607 р. Микола Бакуринський позичив Миколі, Івану, Ждану і Михайлу Пироцьким чотири тисячі золотих червонців під заставу

Ріпок. У 1609 р. Сигізмунд III затвердив за ним це володіння.³⁷ У 1616 р. Сигізмунд III підтвердив маєтності любецьких зем'ян Кривошиїв-Неданчичів.³⁸ 1619 р. Юрко, Микола, Клим, Дем'ян і Михайло Богуші разом з Юскевичами-Красковськими отримали привілей Сигізмунда III, а у 1633 р. - Владислава IV.³⁹ Великими маєтками володіла родина Посудевських. Зокрема, в 1633 р. Ковалович-Посудевські (інша гілка цього роду) разом з Богушами, Глинськими та Нічипоровими придбали одну третину Обіймецької землі за дві тисячі золотих.⁴⁰ Контуневичам-Пархоменкам належало набуте у ці ж часи с.Гайворон, а родині Контуневичів - с.Москалі.⁴¹

Однією з найбільш розгалужених родин були Красковські або Юскевичі-Красковські. Першим відомий привілей, наданий Сигізмундом III 1619 р., отримали Данило, Пархом і Микола Красковські «с другими их сябрами». 1633 р. любецькі зем'яни Данило, Трохим, Григорій та Іван отримали привілей Владислава IV, який затверджував за ними Красковський ґрунт. За універсалом Б.Хмельницького 1656 р., наданим любецькому сотнику Саві Онучку-Посудевському, Артему Красковському «зі всією любецькою шляхтою», підтверджувались права Красковських на ґрунти «в тракте Любецком» - Красноградово, Голиношовський, Красковський та Густиковський «с прочими добрами».⁴² Витяг з «городських книг» Київського воєводства 1671 р. засвідчив, що Красковські володіли с.Миси на Голенишовській землі, Осняками, Ходчею, Хоробичами, половиною с.Антоновичів на ґрунті Густиковському, ґрунтом Красковським.⁴³ Нижній земський суд Городнянського повіту в 1793 р. провів опитування «старожилых людей», односельчан Юскевичів-Красковських. Старожили стверджували, що Красковські «жительствоуют до сих времен» на ґрунті, «предкам их привелегиями пожалованом, называемом Густиковским».⁴⁴

У 1633 р. бояри любецькі Іван і Тимош Злоби отримали привілей Владислава IV. Він підтверджував «собственныя их добра в тракте Любецком лежащия» - ґрунт Потгорільський з с.Погорище. Ці володіння були надані Злобам ще Сигізмундом II.⁴⁵ Лукаш Тарасевич-Величковський за привілесом Владислава IV 1636 р. одержав володіння у «тракте Любецкому».⁴⁶ 1642 р. любецькі зем'яни Тимох і Олександр Масловичі разом з Данилом Бокевичем-Щуколським отримали привілей на Щуковщизну.⁴⁷ Від Владислава IV одержали свій привілей Мелех, Лукаш, Пров і Тимох Мишки-Гришичі. У ньому підтверджувались інші привілеї польських королів на маєтності - с.Неданчичі та ін.⁴⁸

У 1645 р. Омелян і Петро з братами Іваном, Гаврилом, Лук'яном, Матвієм та Федором Решинськими-Пушкарями отримали привілей на Лиственський маєток за умови несення військової служби. Поруч з Пушкарями знаходилось урочище Брагінці, яким також володіли Решинські-Пушкарі.⁴⁹ Деякі з представників цієї родини володіли частиною с.Пузиків.⁵⁰ Село отримало свою назву від прізвища інших любецьких зем'ян Пузиків. Останнім належало також с.Осадохка, яку Кіндрят, Іван і Григорій Пузики продали у XVII ст. Каментю

Климовичу.⁴⁶ Того ж таки 1645 р. свої володіння отримали і Кукарі, які здобу-
ди дві частини Малковської землі на Голенищовському ґрунті.⁴⁷

Як бачимо, процес формування любецької «околиці» тривав майже півтора
століття. Нанерештні Визвольній війні тут вже шлком сформувалася стабільний
середок дрібної шляхти. Після 1654 р. любецька «околиця» не відразу припи-
няє своє існування. Звичайно, частина шляхти втратила свої володіння, але
більшість родин любецьких бояр і зем'ян взяла активну участь у Визвольній
війні, поповнила лави козацтва і завдяки цьому зберегла свої маєтки й помітну
роль у житті регіону.

-
1. Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до XVIII ст. (Волинь та Центральна Україна) – К., 1993 – С.63.
 2. Там само – С.64.
 3. Леонтович Ф.И. Правоспособность литовско-русской шляхты //Журнал Министерства народного просвещения. – 1908. – №6. – Отд.2. – С.261.
 4. Там само – С.260.
 5. Любечский архив графа Г.Милорадовича /Под редакцией А.Лазаревского. – К., 1898. – С.228, 232, 237.
 6. Антонович В.Б. Содержание актов об околичной шляхте //Архив Юго-Западной Рос-
сии. – К., 1867 – Ч.IV. – Т.I. – С.42–43.
 7. Там само – С.5.
 8. Леонтович Ф.И. Очерки истории литовско-русского права. – С-Пб., 1894 – С.191.
 9. Яковенко Н.М. Українська шляхта... – С.52.
 10. Там само – С.250.
 11. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО) – Ф.86. – Оп.2 – Спр.17. – Арх.281.
 12. Яковенко Н.М. Українська шляхта... – С.223.
 13. Jablonowski O.W. Piśma – Т.III (Україна). – Warszawa, 1911. – S.32.
 14. Милорадович Г.А. Любеч в XVIII веке //Черниговские губернские ведомости. – 1896. – №83. – С.2.
 15. Jablonowski O.W. Zrodla dziejowe. – Warszawa, 1897. – Т.XXII. – S.639.
 16. Jablonowski O.W. Piśma. – S.19, 35; Jablonowski O.W. Zrodla dziejowe. – Warszawa, 1877. – Т.V. – S.207.
 17. Jablonowski O.W. Piśma... – S.2.
 18. Клеветский Л.Г. Очерки по истории Киевской земли. – Одесса, 1912. – С.270; Милора-
дович Г.А. Любеч в XVIII веке. – С.2–3.
 19. Милорадович Г.А. Любеч в XVIII веке. – С.2–3.

20. Там само. – С. 2; ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 232. – Арх. I. 8, 40–41; ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 395. – Арх. 14, 48.
21. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 279 зв.; Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 31. – Арх. 143; Константинович Н. Обзорание Румянцевской описи Малороссии. – Чернигов, 1885. – Вып. IV (Дополнение). – С. 32–33.
22. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 278; Лукомский В. К., Модзалевский В. Л. Малороссийский гербовник. – С.-Пб., 1914. – С. 21.
23. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 290.
24. Каманин И. М. Материалы по истории козацкого землевладения (1494–1668) // Чтение в Историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1894. – Кн. 3. – Отд. III. – С. 26–27; Акты об украинской администрации XVI–XVII вв. // Архив Юго-Западной России. – К., 1907. – Ч. VIII. – Т. V. – С. 228.
25. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 231. – Арх. 60, 69.
26. Акты об украинской администрации... – С. 193–196.
27. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. – К., 1908. – Т. I. – С. 151; Татищев Ю. В. Черниговские архивы (отчет о командировке в Черниговскую губернию в 1839 году). – Харьков, 1901. – С. 12; ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 288 зв.
28. Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С. 14.
29. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 231. – Арх. 60 зв.; Малорадович Г. А. Любеч в XVIII веке... – С. 2; Яковенко Н. М. Українська шляхта... – С. 261.
30. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 270.
31. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 395. – Арх. 383.
32. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 294. – Арх. 133; Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 297. – Арх. 293; Татищев Ю. В. Черниговские архивы... – С. 12–13.
33. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 278.
34. Там само. – Арх. 277.
35. Модзалевский В. Л. Малороссийский родословник. – К., 1914. – Т. IV. – С. 190.
36. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 31. – Арх. 612; Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 16. – Арх. 3–4.
37. Російський державний історичний архів у Санкт-Петербурзі (далі – РДІА). – Ф. 1343. – Оп. 17. – Ч. 2. – Спр. 4654. – Арх. 40–40 зв.; ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 17. – Арх. 186; Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 305. – Арх. 126 зв.; Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 302–302 зв.
38. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 305. – Арх. 127.
39. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 303.
40. ДАЧО. – Ф. 128. – Оп. I. – Спр. 13388. – Арх. 2–4.
41. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 296; Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 395. – Арх. 274.
42. РДІА. – Ф. 1343. – Оп. 17. – Ч. 2. – Спр. 4631. – Арх. 79.
43. ДАЧО. – Ф. 133. – Оп. I. – Спр. 277. – Арх. 466; Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 288 зв.
44. ДАЧО. – Ф. 86. – Оп. I. – Спр. 28. – Арх. 269 зв.

45. ДАЧО. – Ф.86. – Оп.1. – Стр.31 – Арк.140 зв.

46. ДАЧО. – Ф.86. – Оп.1. – Стр.28 – Арк.264 зв.

47. Миллер Д.П. Архивы Харьковской губернии // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда. – Харьков, 1902. – Т.2. – Ч.1. – С.301-302.

О.Є. ГАЛУШКО

Російські воєводи в Чернігові у другій половині XVII - на початку XVIII ст.

Після приєднання Лівобережної України до Московської держави «малоросійські справи» належали до компетенції Посольського приказу, в складі якого існувала спеціальна канцелярія. 31 грудня 1662 р. вона була реорганізована в окремий Малоросійський приказ з широкими адміністративними і військовими повноваженнями.¹ Малоросійський приказ від імені царя заважав згоду на обрання гетьмана та генеральної старшини, призначав воєвод, вживав заходів щодо організації поштового зв'язку. Українськими справами займався і Розрядний приказ, якому були підпорядковані найважливіші фортеці Лівобережної України.²

Владу Російської держави на терені Гетьманщини уособлювали воєводи, підпорядковані Малоросійському приказові. У наказі першим воєводам, призначеним до Києва ще у 1654 р., говорилося, що вони повинні поводитись «с великим береженням», обмінюватись інформацією з козацьким гетьманом і полковниками. В разі, якщо «от черкас бы задоры учинились», розправу над ними повинні були чинити місцеві судді, але з відома воєвод.³ Інші конкретні (чи функції визначені у настанові ніжинському воєводі ІРжевському 1665 р.: «прислав в Нежин, взять у стольника у Михаила Дмитриева служилых всяких чинов людей... и наряд и всякое ружьё... и денежную казну... и принять по росписи на лицо... нежинских жидецких людей во всем оберечь и служилых всяким людям ото всякого дурна унимать... а полковнику и черкасам и мешанам и всяким нежинским жидецким людям говорить, чтоб вида они к себе государскую пре-высокую милость... ему великому государю служили... А будет король польской и иных земель владетели... или изменники черкасы... лазутчиков присылають, приводить, а какие письма принесут - давать пожалование... А какие черкасы и иных чинов в Нежине жидецкие люди государевым служилым людям учинять